

ความเหลื่อมล้ำของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก

THE DISPARITY IN THE USE OF DIGITAL TECHNOLOGY

IN SMALL-SCALE SCHOOL ADMINISTRATION

สุพรรณิ คะหาวงศ์¹, วราพินทร์ ชาววิวัฒน์², ภาณุพงศ์ แกมเงิน³, วรวุฒิ ศิริอ่อน⁴ และสธิรพร เขาวนชัย⁵Supannee Kahawong¹, Warapin Chawwiwat², Phanupong Kaemngern³,Worawut Sirion⁴ and Sathiraporn Chaowachai⁵

Received: 28 May 2023, Revised: 4 November 2023, Accepted: 6 November 2023

บทคัดย่อ

ความเหลื่อมล้ำของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก คือ ความไม่เท่าเทียมกันของคุณภาพและมาตรฐานของการจัดการศึกษาด้านเทคโนโลยีดิจิทัลในโรงเรียนขนาดเล็ก ทำให้เกิดปัญหาด้านการบริหารที่อาจมีคุณภาพไม่เท่ากับโรงเรียนขนาดกลางหรือขนาดใหญ่ ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องหาทางแก้ไขปัญหา ซึ่งปัญหาที่พบแบ่งเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านงบประมาณ วัสดุครุภัณฑ์ 2) ด้านสื่อเทคโนโลยี และ 3) ด้านบุคลากร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการลดปัญหาความเหลื่อมล้ำของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เท่าเทียมกัน โดยให้มีการส่งเสริมสนับสนุนงบประมาณ วัสดุครุภัณฑ์ สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสมและเพียงพอตามบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก และต้องมีบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และความเชี่ยวชาญทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

คำสำคัญ: ความเหลื่อมล้ำ, เทคโนโลยี, การบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก

ABSTRACT

The disparity in the use of digital technology in small-scale school administration means the inequity of the quality and standardization of educational management in the digital technology in small-scale schools. This causes the problems on the administration with the quality unequal to medium-scale and large-scale schools, enabling school administrators to seek the guidelines for solving problems. Those problems found include 3 aspects, covering: 1) the budgets and materials and equipment, 2) technological media, and 3) personnel, aiming at presenting the guidelines to decrease the disparity problems on the use of the digital technology in working administration of small-scale schools for the educational management to reach equal quality and standardization by appropriate and sufficient budget promotion and support, materials and equipment following to the small-scale school contexts. In this context, there must have been the personnel with knowledge, ability and expertise in digital technology for causing the utmost efficiency in working operation.

KEYWORDS: disparity, technology, small-scale school administration

¹ นิสิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ อีเมล supanneek63@nu.ac.th

² นิสิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ อีเมล warapinc64@nu.ac.th

³ นิสิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ อีเมล phanupongk64@nu.ac.th

⁴ นิสิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ อีเมล worawuts64@nu.ac.th

⁵ อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ อีเมล sathirapomc@nu.ac.th

บทนำ

ในสภาวะการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและอนาคตมีผลกระทบต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการบริหารงานวิชาการ การจัดการเรียนการสอน การบริหารงานบุคคล การบริหารอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม รวมถึงการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ซึ่งงานของสถานศึกษาในทุกด้านจะต้องมีระบบจัดการฐานข้อมูลของสถานศึกษาเพื่อการตัดสินใจในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ICT (Information and Communication Technology) มาใช้เพื่อสร้างระบบฐานข้อมูลเพื่อการบริหารและการจัดการความรู้ในงานด้านต่างๆ (เอกชัย กี่สุขพันธ์, 2559)

กระทรวงศึกษาธิการ เล็งเห็นถึงความสำคัญของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ ดังนี้ 1) ในระดับผู้เรียน เช่น ช่วยให้ผู้เรียน เรียนรู้ได้เร็วขึ้น ช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ช่วยให้บทเรียนและสื่อการสอนมีความหลากหลาย น่าสนใจ สามารถเรียนรู้ได้ทุกสถานที่ ทุกเวลา และทุกอุปกรณ์ (Anywhere, Anytime, Any Device) สร้างความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ ลดความเหลื่อมล้ำของคุณภาพการศึกษาระหว่างโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดเล็ก หรือโรงเรียนในเมืองและชนบท 2) ในระดับครู/อาจารย์ผู้สอน เช่น สามารถจัดกิจกรรมได้หลากหลาย และมีสื่อการเรียนรู้ที่น่าสนใจ ทำให้กระบวนการสอนสะดวกยิ่งขึ้น ทำให้ผู้สอนมีเวลาในการเตรียมการสอนได้อย่างเต็มที่ 3) ในระดับสถานศึกษา เช่น การบริหารงานบุคคล การบริหารหลักสูตร การประกันคุณภาพการศึกษา การติดตามประเมินผลการจัดการศึกษา รวมไปถึงระบบการบริหารงานเอกสารต่างๆ ภายในสถานศึกษา ดำเนินการได้อย่างรวดเร็วและลดขั้นตอนการปฏิบัติงานได้ และ 4) ในระดับส่วนกลางกระทรวงศึกษาธิการ เช่น ผู้บริหารและบุคลากรภายในกระทรวงศึกษาธิการ สามารถเข้าถึงฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ได้อย่างรวดเร็วและเป็นปัจจุบัน (real time) ทำให้สามารถวางแผนและการตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพ และสามารถติดตามประเมินผลการดำเนินงานหรือโครงการต่างๆ ได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564) จะเห็นได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาต้องทำความเข้าใจ ปรับเปลี่ยนทัศนคติและแนวคิดการบริหารให้ทันต่อสถานการณ์ เพื่อเตรียมพร้อมนำเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ เช่น โทรศัพท์ คอมพิวเตอร์ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ แอปพลิเคชัน สื่อออนไลน์ มาใช้ประโยชน์สำหรับการบริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพในทุกๆ ด้าน และทันกับการเปลี่ยนแปลงนี้ด้วยเช่นกัน

ปัจจุบันนี้เรามักได้ยินคำว่า “ความเหลื่อมล้ำ” มากขึ้นในกระแสสังคม ซึ่งแต่เดิมได้มีการกล่าวถึงความเหลื่อมล้ำในรูปแบบของความแตกต่างหรือความไม่เท่ากัน หลายคนอาจเข้าใจว่า ความเหลื่อมล้ำเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจหรือรายได้เท่านั้น แต่อีกสิ่งที่สำคัญและเป็นปัญหาเรื้อรังมาอย่างยาวนาน คือ “ความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา” ซึ่งเป็นปัญหาที่ฉุดรั้งคุณภาพของระบบการศึกษาไทยมานานกว่า 20 ปี และมักจะพบปัญหานี้เกิดขึ้นในโรงเรียนขนาดเล็ก ปัจจุบันประเทศไทยมีโรงเรียนขนาดเล็ก (นักเรียนน้อยกว่า 120 คน) จำนวน 14,625 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 50.56 ของโรงเรียนทั่วประเทศ (สมบัติ นพรัก, 2565) โดยโรงเรียนขนาดเล็ก 12,000 แห่งที่ครูไม่ครบชั้นมีนักเรียนชั้นอนุบาล 1 ถึง ม.6 กว่า 3.2 ล้านคนที่ขาดแคลนหนังสือเรียน และมีเด็กชั้นประถมอีกประมาณ 1.4 แสนคนที่อ่านหนังสือไม่ออก (อินทร์แก้ว โอภาณุเคราะห์กุล, 2562) ปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาหลายปัจจัยที่เป็นสาเหตุ อย่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ปัจจัยเฉพาะของผู้เรียนแต่ละคน นโยบายด้านการศึกษาระดับประเทศ และหรือปัจจัยด้านทรัพยากรทางการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรทางการเงิน ทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรวัสดุ การเรียนและทรัพยากรเวลาซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาทั้งนี้การมีทรัพยากร

ทางการศึกษาอย่างเพียงพอเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการสร้างโอกาสและการบริหารจัดการสถานศึกษาในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ของผู้เรียน อย่างไรก็ตาม นอกจากการมีทรัพยากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอ การบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและกระจายอย่างเป็นธรรมก็เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง สำหรับการสร้างโอกาสในการยกระดับและพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยเช่นกัน

ดังนั้นผู้เขียนจึงมีความสนใจที่จะวิเคราะห์และนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำของการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก จากการวิเคราะห์เอกสาร บทความ และงานวิจัย เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ปัญหาและเสนอแนะแนวทางที่สามารถลดความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นให้น้อยลง และมีความคาดหวังว่าเนื้อหาและข้อเสนอแนะจากบทความนี้ จะเป็นอีกหนึ่งช่องทางที่สามารถจุดประกายกระแสของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ทุกโรงเรียนควรได้รับสิทธิ โอกาส อำนาจ และศักดิ์ศรีอย่างเท่าเทียมกัน

การบริหารสถานศึกษาโดยใช้เทคโนโลยี

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวดที่ 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของรัฐในการสนับสนุนให้สถานศึกษานำ เทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยในการบริหารจัดการศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์ที่ดีต่อ การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในสถานศึกษา ต้องมีความรู้ความเข้าใจ และให้ความสำคัญในเรื่อง ของเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อพัฒนาทักษะในการเรียนการสอน กระบวนการเรียนรู้ การประกันคุณภาพของสถานศึกษา รวมทั้งพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้สามารถตอบสนองความ เจริญก้าวหน้าในอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) ซึ่ง เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2559) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องรู้จักนำเทคโนโลยีในปัจจุบันมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารจัดการสถานศึกษา ได้แก่

1. Cloud Computing เป็นเสมือนมีบริการ Server บน Internet ซึ่งสถานศึกษาไม่จำเป็นต้องวางระบบ Server ของตนเองในสถานศึกษา ซึ่งเป็นการประหยัดงบประมาณของสถานศึกษาในการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บข้อมูล (Storage) การใช้ Softwareและการลงทุนด้าน Hardware รวมทั้งการลงทุนด้านบุคลากรผู้ดูแลระบบ เนื่องจากผู้ให้บริการ Cloud จะเป็นผู้รับผิดชอบเอง เอกชนที่ให้บริการ Cloud เช่น Amazon Web Services (AWS), Microsoft Azure, IBM/SoftLayer and Google Compute Engine. ค่าใช้จ่ายในการใช้บริการ Cloud ขึ้นกับ Applications หรือ Software ที่จะใช้ขนาดความจุที่ต้องการในการเก็บข้อมูล (Storage) และการเชื่อมต่อ (Connectivity)

2. Mobility Devices ได้แก่อุปกรณ์พกพาที่สามารถใช้งานได้ทุกสถานที่ทั้งหลาย โทรศัพท์มือถือ Smart Phones, Tablet PC และอุปกรณ์คอมพิวเตอร์อื่น ๆ มีความสามารถเข้าถึงอย่างอิสระเพื่อการใช้งานแบบเคลื่อนที่ได้ เพราะอุปกรณ์เหล่านี้มี Applications ที่ช่วยให้ผู้ใช้ไม่ว่าจะเป็นครู อาจารย์บุคลากรสถานศึกษา หรือแม้แต่เด็กเรียน ก็สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลความรู้ต่างๆทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา จากสถิติผู้ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ในปี ค.ศ. 1990 มีเพียง 0.2 % ของประชากร แต่ในปี ค.ศ. 2015 เพิ่มขึ้นถึง 50% ของประชากรในขณะที่อดีตใช้ได้เพียงการโทรศัพท์เพียงอย่างเดียว แต่ปัจจุบันนี้เป็นแบบ Multipurpose

3. Social Network ในยุคที่สื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลต่อทัศนคติ พฤติกรรมและความเชื่อของคนในสังคมเป็นอย่างมากไม่ว่าจะเป็น LINE, Facebook, Twitter, WeChat หรือ Instagram ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาต้องสามารถที่จะเลือกใช้สื่อสังคมออนไลน์เหล่านั้นอย่างถูกต้องเหมาะสมกับลักษณะงานการบริหารของสถานศึกษา เช่น

ใช้กลุ่ม LINE เพื่อการสื่อสารที่รวดเร็วทั่วถึงเฉพาะกลุ่มในการสื่อสารข้อมูล ความรู้ความเข้าใจในการทำงานที่ไม่เป็นทางการ แต่ไม่ควรใช้ในการสั่งงานหรือการบริหารที่เป็นทางการ เป็นต้น ปัจจุบันนี้สื่อสังคมออนไลน์สามารถใช้เป็นเครื่องมือที่ช่วยสนับสนุนการบริหารงานหรือทำลายบรรยากาศการบริหารงานของสถานศึกษาได้เช่นกัน

4. Internet of Things (IoT) ปัจจุบันและในอนาคตอันใกล้ภายในปี ค.ศ. 2020 นี้การใช้อุปกรณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันจะใช้การเชื่อมต่อผ่าน Internet เป็นหลักไม่ว่าจะเป็นอุปกรณ์ข้าวของเครื่องใช้สำนักงานในบ้าน Smart Phones, Tablet PC หรือแม้กระทั่งนาฬิกาของใช้ส่วนบุคคล IoT นี้จะสามารถนำมาใช้ในการสร้างนวัตกรรม การจัดการเรียนการสอนการจัดโครงสร้างและระบบการบริหารให้เป็น Smart Office ได้ หรือแม้แต่นำแนวคิด Work at Home มาใช้ในอนาคต

ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าการบริหารงานภายในโรงเรียนทั้ง 4 งาน ตั้งแต่การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานงบประมาณ รวมถึงการบริหารงานทั่วไป ตลอดจนการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน การสร้างสัมพันธ์กับชุมชน หรืองานธุรการ ล้วนแล้วต้องมีระบบฐานข้อมูลเพื่อจะสามารถนำเทคโนโลยีเข้ามามีช่วยสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีความทันสมัยและเกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุด อีกทั้งการรู้จักนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน เช่น การจัดการเรียนการสอนที่ครูสามารถนำความรู้ด้านเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เช่น การจัดการเรียนการสอนที่ครูสามารถนำความรู้ด้านเทคโนโลยีมาประยุกต์และสร้างบรรยากาศชั้นเรียนดิจิทัล โดยการนำโปรแกรมหรือแอปพลิเคชันต่างๆ ในการสร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้ รวมทั้งการเชื่อมโยงความรู้ต่างๆ จากโลกภายนอกสู่ห้องเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

ความหมายของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

ความเหลื่อมล้ำเป็นประเด็นที่ได้รับการกล่าวถึงอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังโควิด-19 แพร่ระบาดเป็นวงกว้างไปทั่วโลก และสร้างผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมในหลายมิติ หนึ่งในนั้นคือ ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ทั้งนี้ผู้ให้ความหมายของความเหลื่อมล้ำไว้ ดังนี้

รัตนะ บัวสนธ์ (2561) กล่าวว่า ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา หมายถึง ความไม่เท่าเทียมกันทางการศึกษา การจัดการศึกษาที่ทำให้บุคคลหรือหน่วยงานทางการศึกษาได้รับปัจจัย กระบวนการ ผลผลิต รวมถึงโอกาสทางการศึกษาตามสิทธิที่พึงมีและศักยภาพของแต่ละบุคคลหรือหน่วยงานอย่างไม่เท่าเทียมกัน เกิดความไม่เป็นธรรมทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ก่อให้เกิดการพัฒนาได้อย่างไม่เต็มตามศักยภาพของบุคคลหรือหน่วยงานและส่งผลทำให้ผลลัพธ์สุดท้ายที่เกิดกับตัวผู้เรียนมีความแตกต่างกันแม้ว่าจะมีความสามารถเท่าเทียมกันก็ตาม

สามารถ จันทรสุรีย์ และคณะ (2564) กล่าวว่า ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา หมายถึง ความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาของคนในสังคม อันเนื่องมาจากเหตุปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ข้อจำกัดเฉพาะบุคคล และรูปแบบการจัดการศึกษา

กล่าวโดยสรุป ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา หมายถึง ความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา ซึ่งเกิดจากสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ข้อจำกัด และรูปแบบการบริหารจัดการทางการศึกษา ซึ่งส่งผลให้มีความแตกต่างกัน

การบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก

โรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหามากมาย จะเห็นได้จากข่าวความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับโรงเรียนขนาดเล็กโรงเรียนขนาดเล็กบางแห่งเองก็ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนให้ได้คุณภาพ เพราะต้องบริหารจัดการในภาวะขาดแคลน

งบประมาณ ทรัพยากรที่ไม่เพียงพอ และบุคลากร ดังนั้นการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กจะต้องมีการวางแผนการทำงานที่เป็นรูปธรรม โดยมีการกำหนดนโยบาย แนวทาง มาตรการการดำเนินงาน การพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตลอดจนรูปแบบการใช้ทรัพยากรร่วมกัน เพื่อให้เกิดผลการปฏิบัติงานในระดับพื้นที่อย่างแท้จริงโดยการพิจารณาและการตัดสินใจขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละพื้นที่ที่สำคัญ โดยมีการดำเนินการตามความพร้อมอย่างค่อยเป็นค่อยไป ทั้งนี้จะเห็นได้จากการกำหนดแผนบริหารโรงเรียนขนาดเล็กของกระทรวงศึกษาธิการ(สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) กระทรวงศึกษาธิการจัดทำแผนการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ปี พ.ศ. 2562-2565 ดังนี้

1. กำหนดรูปแบบบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก เป็นการบริหารโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนต่ำกว่า 120 คนและมีแนวโน้มว่า จำนวนนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กนี้ จะลดจำนวนลงไปเรื่อยๆ ด้วยเหตุนี้ การกระจายทรัพยากรอันจำกัดภายใต้เงื่อนไขภาวะเศรษฐกิจของประเทศให้กับโรงเรียนทุกโรงเรียนอย่างทั่วถึงย่อมเป็นไปได้ยาก ดังนั้นจึงได้กำหนดรูปแบบและวิธีการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ดังนี้

1.1 โรงเรียนขนาดเล็กที่มีความเหมาะสมในการรวมโรงเรียน คือ โรงเรียนขนาดเล็กที่มีจำนวนนักเรียนลดลงเรื่อย ๆ เนื่องจากอัตราการเกิดลดลง หรืออัตราการเคลื่อนย้ายของประชาชนวัยเจริญพันธุ์ จากชนบทสู่ชุมชนเมืองหรือมีเด็กวัยเรียนแต่ผู้ปกครองในท้องถิ่นนิยมส่งบุตรหลานไปเรียนในโรงเรียนอื่น ๆ

1.2 โรงเรียนขนาดเล็กที่ไม่สามารถรวมโรงเรียนได้ คือ โรงเรียนขนาดเล็กที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกลไม่มีหน่วยงานอื่นจัดบริการการศึกษาในพื้นที่ หรือเป็นโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ

2. การส่งเสริมการเรียนรู้รวม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ส่งเสริมให้โรงเรียนขนาดเล็กจัดการเรียนการสอนแบบเรียนรวม โดยมีรูปแบบเรียนรวมทุกชั้น และเรียนรวมบางชั้นซึ่งได้มีการสนับสนุนค่าพาหนะรับ-ส่งนักเรียน ดังนี้

2.1 จัดสรรให้กับนักเรียนทุกคนที่เดินทางมาเรียนรวมกับโรงเรียนหลัก

2.2 นักเรียนที่เข้าใหม่ในปีการศึกษาต่อๆ มาที่มีอายุเข้าเกณฑ์ระดับปฐมวัย และเข้าเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ และมีชื่อในทะเบียนบ้านในเขตบริการของโรงเรียนมารวมให้ได้รับค่าพาหนะจนจบการศึกษาชั้นสูงสุดของโรงเรียนหลัก (การศึกษาภาคบังคับ)

2.3 กรณีนักเรียนมาเรียนรวมบางชั้น ตามแผนการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จัดสรรให้ตามที่เสนอขอ แต่ไม่เกิน 2 ปีการศึกษา

2.4 จัดสรรงบประมาณค่าพาหนะรับ-ส่งนักเรียนตามระยะทางจากโรงเรียนมารวมถึงโรงเรียนหลักโดยระยะทางไม่เกิน 3 กิโลเมตร คนละ 10 บาท ต่อวัน ระยะทางมากกว่า 3-10 กิโลเมตร คนละ 15 บาทต่อวันและระยะทางมากกว่า 10 กิโลเมตร ขึ้นไป คนละ 20 บาทต่อวัน

2.5 จัดสรรค่าบริหารจัดการรถรับ-ส่งนักเรียน เป็นรถปิคอัพ/รถบริจาคและรถตู้โดยสารขนาด 12 ที่นั่ง คันละ 150,000 บาท เพื่อเคลื่อนย้ายนักเรียนไปเรียนรวม

3. สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนรูปแบบต่างๆ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้สนับสนุนงบประมาณสำหรับการจัดการเรียนสอนระยะไกล การจัดสรรสื่อการเรียนการสอนเพื่อสนับสนุนการทำงานของครูและการจัดสรรการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV : Distance Learning Television), การจัดการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ (DLIT : Distance Learning Information Technology), สื่อ 60 พรรษาสมเด็จพระเทพ

รัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารีฯ ให้กับโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของครูให้มีคุณภาพ และสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง

4. ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรร่วมกันกับภาคส่วนต่างๆ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ประสานกับหน่วยงานสังกัดอื่นเพื่อประชาสัมพันธ์ให้มาใช้ประโยชน์โรงเรียนขนาดเล็กที่ไม่มีนักเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ตามความต้องการของชุมชน เช่น สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ (สกร.), กระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ (พม.), องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ฯลฯ

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังได้พัฒนาฐานข้อมูลที่เป็นปัจจุบันและครบถ้วนรอบด้านของโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อใช้เป็นข้อมูลการกำหนดนโยบายเป้าหมาย การดำเนินการ การบริหารจัดการการแก้ปัญหา และการจัดทรัพยากรสนับสนุนที่เหมาะสม ครอบคลุม และเพียงพอ ทั้งนี้จากการวางแผนการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กดังกล่าว เมื่อเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในการจัดการเรียนการสอน ทั้งตัวบุคลากรและนักเรียน ต่างมีต้นทุนทางสังคมไม่เท่ากัน ผู้บริหารจะต้องสามารถพัฒนาองค์ความรู้ของครูในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่สามารถดำเนินการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณภาพ เพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำที่อาจเกิดขึ้นได้

ปัญหาการใช้เทคโนโลยีในการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก

โรงเรียนขนาดเล็ก ส่วนใหญ่ประสบปัญหาการใช้เทคโนโลยีในการบริหารงานโรงเรียนคล้ายคลึงกันซึ่งนายสุริยา ช้องเสนาะ (2558) กล่าวว่า โรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่มีปัญหาอย่างน้อย 3 ประการ ส่งผลทำให้โรงเรียนขนาดเล็กไม่สามารถจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ เท่าเทียมกับโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ได้ ดังนี้

1. โรงเรียนขนาดเล็กมีต้นทุนในการจัดการเรียนการสอนต่อหัวที่สูงกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ เนื่องจากภาวะประชากรมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ปัญหาเด็กนักเรียนออกกลางคัน และการเลือกทำงานหลังจบการศึกษาภาคบังคับ ส่งผลทำให้ขนาดของโรงเรียนปรับเปลี่ยนเป็นโรงเรียนขนาดเล็กเพิ่มมากขึ้น ค่าใช้จ่ายนักเรียนต่อหัวสูงกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ทำให้รัฐบาลต้องใช้งบประมาณในจำนวนที่มากกว่า หรือจ่ายแพงกว่าในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็ก

2. เนื่องจากโรงเรียนแต่ละแห่งได้รับการจัดสรรงบประมาณค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาจากรัฐบาล โดยคิดเป็นรายหัวนักเรียน ซึ่งการจัดสรรงบประมาณในลักษณะดังกล่าวส่งผลให้โรงเรียนขนาดเล็กที่มีจำนวนนักเรียนน้อยอยู่ในสถานะที่เสียเปรียบ กล่าวคือ ได้รับงบประมาณน้อยกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีจำนวนนักเรียนมากกว่า ส่งผลให้โรงเรียนขนาดเล็กขาดทั้งอุปกรณ์ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ทำให้ประสิทธิภาพในการเรียนการสอนลดลง

3. ปัญหาการขาดแคลนครูที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง และจำนวนครูไม่ครบชั้นเรียน เนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดสัดส่วนครู 1 คน ต่อนักเรียน 20 คน ซึ่งสัดส่วนดังกล่าวทำให้เกิดปัญหาในการจัดสรรครูแก่นักเรียนบางแห่งที่มีจำนวนนักเรียนน้อยกว่าปัญหาดังกล่าว จะเห็นได้ว่าโรงเรียนขนาดเล็กนั้นส่วนใหญ่มีความยากลำบากในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพค่อนข้างมาก ด้วยเพราะงบประมาณที่มีจำกัดทำให้ไม่อาจจัดสรรสื่อวัสดุอุปกรณ์ในการส่งเสริมการศึกษาได้อย่างเหมาะสม อันจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาในระยะยาว โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทดสอบระดับชาติชั้น ป.6 ของโรงเรียนขนาดเล็กนั้น ภาพรวมอยู่ในระดับต่ำกว่าโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ. รอบที่ 2 ซึ่งพบว่าโรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก โดยเฉพาะมาตรฐานด้านผู้เรียน

อมรรัตน์ จินดา (2559) กล่าวว่า สถานศึกษาขนาดเล็กมีความต้องการให้การส่งเสริมสนับสนุนด้านวัสดุ ครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์ สื่อการเรียนการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งขณะนี้ใช้ครบทุกแห่ง แต่ยังคงขาดความเสถียรหรือมั่นคงในการใช้งาน หากระบบมีความเสถียรมั่นคงจะสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนครูสามารถผลิตสื่อการเรียนการสอนโดยการนำความรู้ที่ได้มาจากระบบเครือข่าย ซึ่งสามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง

ดำรง ชลสุข (2560) กล่าวว่า ปัญหาด้านทรัพยากรในโรงเรียนขนาดเล็กไม่เพียงพอไว้ดังนี้

1. ด้านงบประมาณมีจำกัด ได้รับการจัดสรรน้อยไม่เพียงพอ เนื่องจากการจัดสรรงบประมาณส่วนใหญ่ใช้จำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ในการจัดสรร
2. ด้านสื่ออุปกรณ์การสอนและเทคโนโลยี พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กส่วนมากขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษา ไม่มีโทรทัศน์ ไม่มีเครื่องคอมพิวเตอร์ นักเรียนจึงไม่สามารถเรียนรู้ หากความรู้จากอินเทอร์เน็ตได้

กล่าวโดยสรุป ปัญหาการใช้เทคโนโลยีในการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก มี 3 ด้าน คือ 1) ด้านงบประมาณ วัสดุครุภัณฑ์ 2) ด้านสื่อเทคโนโลยี และ 3) ด้านบุคลากร ซึ่งปัญหาเหล่านี้ทำให้สถานศึกษาไม่สามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพนำไปสู่ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาระหว่างโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ หรือโรงเรียนในเมืองและโรงเรียนชนบท

แนวทางการลดความเหลื่อมล้ำของการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก

แนวทางการส่งเสริมสนับสนุนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำของการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก สามารถแยกเป็นประเด็นได้ดังนี้

1. ด้านงบประมาณ วัสดุครุภัณฑ์

1.1 หน่วยงานต้นสังกัด ควรจัดสรรและสนับสนุนงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ด้านเทคโนโลยี รวมถึงค่าบำรุงรักษาหรือค่าซ่อมแซม ให้กับโรงเรียนอย่างเพียงพอและสอดคล้องกับแผนงานในการนำไปใช้บริหารจัดการทรัพยากรตามบริบทของโรงเรียนอย่างเหมาะสม

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการส่งเสริมให้เพิ่มประสิทธิภาพของระบบเครือข่ายให้มีความเสถียรมั่นคง และเร็วขึ้นกว่าเดิม ซึ่งในปัจจุบันโรงเรียนขนาดเล็กมีทรัพยากรไม่เพียงพอต่อการใช้ในการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอน

2. ด้านสื่อเทคโนโลยี

หน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการวิเคราะห์ความขาดแคลน ความต้องการและความเหมาะสมของโรงเรียน เพื่อสนับสนุนและกระจายสื่อเทคโนโลยีที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง เพียงพอและมีความทันสมัย

3. ด้านบุคลากร

1.1 หน่วยงานต้นสังกัด ควรสนับสนุนและจัดสรรกำลังบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถด้านเทคโนโลยี ให้กับโรงเรียนโดยตรง

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรสนับสนุนให้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยี ถ่ายทอดความรู้ให้กับครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างสม่ำเสมอ

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการนำสื่อเทคโนโลยีไปใช้ในการบริหารจัดการภาระงานตามแผนงานและการจัดการเรียนการสอน

1.4 หน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาในทุกระดับ มีการจัดตั้งเครือข่ายคณะกรรมการระหว่างหน่วยงานภายในและภายนอกเพื่อช่วยเหลือกัน เมื่อเกิดปัญหาในการใช้งานเทคโนโลยีทางการศึกษา จะได้มีบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถไปช่วยเหลือได้อย่างทันที่

บทสรุป

การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการงานในโรงเรียนขนาดเล็กตามแผนปฏิบัติการดิจิทัลเพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2563-2565 จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลายด้าน ซึ่งจากการศึกษา พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กจำนวนมากยังขาดความพร้อม ส่งผลให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำของการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานโรงเรียน จึงจำเป็นต้องมีการแก้ปัญหาสถานศึกษาขนาดเล็กเพื่อสร้างเสริมความเสมอภาคทางการศึกษา โดยให้มีการส่งเสริมสนับสนุนงบประมาณ วัสดุครุภัณฑ์ สื่อเทคโนโลยี อย่างเหมาะสมและเพียงพอตามบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก และต้องมีบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และความเชี่ยวชาญทางด้านเทคโนโลยี เพื่อให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งจะมีส่วนช่วยสนับสนุนและลดปัญหาความเหลื่อมล้ำของการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็กได้

หากแต่การแก้ไขปัญหาโดยใช้วิธีการใดวิธีการหนึ่งอาจไม่ตอบสนองหรือสามารถแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็กที่มีอยู่ได้ จึงจำเป็นต้องมีการพิจารณาวิเคราะห์ สังเคราะห์ปัญหาของแต่ละโรงเรียน เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก และสามารถบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กได้อย่างมีคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). *แผนปฏิบัติการดิจิทัลเพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2563 – 2565*. เข้าถึงได้จาก <https://bict.moe.go.th/wp-content/uploads/2022/03/digital-63-65.pdf>
- ดำรง ชลสุข. (2560). *Multi-grade Teaching* กับ การแก้ปัญหาการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก. เข้าถึงได้จาก https://www.matichon.co.th/columnists/news_478550
- รัตน์ บัวสนธิ์. (2561). *การพัฒนาแบบบูรณาการความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์, 21(2), 239-258.*
- สมชัย จิตสุชน. (2560). *รายงานการวิจัย ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย : แนวโน้ม นโยบาย และแนวทางขับเคลื่อน นโยบาย*. เข้าถึงได้จาก <https://tdri.or.th/wp-content/uploads/2017/06/Synthesis-Report-Year-2-Inclusive-Growth.pdf>
- สมบัติ นพรัก. (2565). *จะยุบโรงเรียนขนาดเล็กอีกกี่แห่ง?*. เข้าถึงได้จาก <https://www.kroobannok.com/90292>.

- สามารถ จันทร์สุรย์, ศุภกร ครูการเกษตร, อภิชาติ มหาราชเสนา, และการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ สถาบัน
การเรียนรู้เพื่อปวงชน. (2564). กลยุทธ์การจัดการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำและความยากจน.
วารสาร มจร การพัฒนาสังคม, 6(1), 111-126.
- สุริยา ช้องเสนาะ. (2558). ปัญหาของโรงเรียนขนาดเล็ก. เข้าถึงได้จาก <https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/520928>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไข
เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ : พรินทวนกราฟิก.
- สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). แผนบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน. เข้าถึงได้จาก https://drive.google.com/file/d/1YWMkEoFcgW10aja9fai_6ovMPy7S-Auz/view.
- อมรรัตน์ จินดา. (2559). สภาพปัญหาและแนวทางส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา
สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2. *Veridian E-Journal, Silpakom University*, 9(1), 395-407.
- อินทร์แก้ว โอภาณุเคราะห์กุล. (2562). สำนวน “ความเหลื่อมล้ำ” ในระบบการศึกษาไทย. เข้าถึงได้จาก
<https://workpointtoday.com/thai-education-inequality-2>.
- เอกชัย กี่สุขพันธ์. (2559). การบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล (*School Management in Digital Era*). เข้าถึงได้จาก
<https://www.trueplookpanya.com/education/content/52232>